गोलोके सुप्रसिद्धश्च स च क्षीरसरोवरः ॥
गोपिकानाञ्च राधायाः क्रीड़ावापी बभूव सा।
रत्नेन खचिता तूर्णं भूता वापीश्वरेच्छया ॥
बभूवुः कामधेनूनां सहसा लक्षकोटयः।
तावन्तो हि च वत्साश्च सुरभीलोमकूपतः ॥
तासां पुत्त्राः प्रपौत्त्राश्च सम्बभूवुरसंख्यकाः।
कथिता च गवां सृष्टिस्तया च पूजितं जगत्॥
पूजाञ्चकार भगवान् सुरभ्याश्च पुरा मुने।
ततो बभूव तत्पूजा त्रिषु लोकेषु दुर्लभा ॥
दीपान्वितापरदिने श्रीकृष्णस्याज्ञया हरेः।
बभूव सुरभीपूजा धर्म्मवक्त्रादिति श्रुतम् ॥
ध्यानं स्तोत्रं मूलमन्त्रं यद्यत् पूजाविधिक्रमम्।
वेदोक्तञ्च महाभाग निबोध कथयामि ते ॥
ॐ सुरभ्यै नम इति मन्त्रस्तस्याः षड़क्षरः।
सिद्धो लक्षजपेनैव भक्तानां कल्पपादपः ॥
ध्यानं यजुर्व्वेदोक्तं तत् पूज्यञ्च सर्व्वसम्मतम्।
ऋद्धिदं वृद्धिदञ्चैव मुक्तिदं सर्व्वकामदम् ॥
लक्ष्मीस्वरूपां परमां राधासहचरीं पराम्।
गवामधिष्ठातृदेवीं गवामाद्यां गवां प्रसूम् ॥
पवित्ररूपां पूज्याञ्च भक्तानां सर्व्वकामदाम्।
यथा पूतं सर्व्वविश्वं तां देवीं सुरभीं भजे ॥
घटे वा धेनुशिरसि बद्धस्तम्भे गवामपि।
शालग्रामे जले वाग्नौ सुरभीं पूजयेद्द्विजः ॥
दीपान्वितापरदिने पूर्व्वाह्णे भक्तिसंयुतः।
यः पूजयेच्च सुरभिं स च पूज्यो भवेद्भुवि ॥
एकदा त्रिषु लोकेषु वाराहे विष्णुमायया।
क्षीरं जहार सहसा चिन्तिताश्च सुरादयः ॥
ते गत्वा ब्रह्मलोकञ्च ब्रह्माणं तुष्टुवुस्तदा।
तदाज्ञया च सुरसीं तुष्टाव पाकशासनः ॥

महेन्द्र उवाच।

नमो देव्यै महादेव्यै सुरभ्यै च नमो नमः।
गवां वीजस्वरूपायै नमस्ते जगदम्बिके ॥
नमो राधाप्रियायै च पद्मेशायै नमो नमः।
नमः कृष्णप्रियायै च गवां मात्रे नमो नमः ॥
कल्पवृक्षस्वरूपायै सर्व्वेषां सन्ततं परम्।
श्रीदामधनदायै च वृद्धिदायै नमो नमः।
यशोदायै कीर्त्तिदायै धर्म्मदायै नमो नमः ॥
स्तोत्रश्रवणमात्रेण तुष्टा हृष्टा जगत्प्रसूः।
आविर्ब्बभूव तत्रैव ब्रह्मलोके सनातनी ॥
महेन्द्राय वरं दत्त्वा वाञ्छितञ्चातिदुर्लभम्।
जगाम सा च गोलोकं ययुर्देवादयो गृहम् ॥
बभूव विश्वं सहसा दुग्धपूर्णञ्च नारद।
दुग्धाद्घृतं ततो यज्ञस्ततः प्रीतिः सुरस्य च ॥
इदं स्तोत्रं महापुण्यं भक्तियुक्तश्च यः पठेत्।
स गोमान् धनवांश्चैव कीर्त्तिमान् पुण्यवान् भवेत् ॥
स स्नातः सर्व्वतीर्थेषु सर्व्वयज्ञेषु दीक्षितः।
इह लोके सुखं भुक्त्वा यात्यन्ते कृष्णमन्दिरम् ॥
सुचिरं निवसेत्तत्र करोति कृष्णसेवनम्।
न पुनर्भवनं तस्य ब्रह्मपुत्त्र भवे भवेत् ॥"
इति श्रीब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे सुरभ्युपाख्यानं नाम ४७ अध्यायः ॥

सुरभिः, त्रि, (सु+रभ+इन्।) सुगन्धिः। (यथा, मनुः। ३। २०९।
"उपवेश्य तु तान् विप्रानासनेष्वजुगुप्सितान्।
गन्धमाल्यैः सुरभिभिरर्च्चयेद्देवपूर्व्वकम् ॥")
कान्तम्। इति मेदिनी ॥ (यथा, रघुः।२।२।
"निवर्त्त्य राजा दयितां दयालु-
स्तां सौरभेयीं सुरभिर्यशोभिः।
पयोधरीभूतचतुःसमुद्रां
जुगोप गोरूपधरामिवोर्व्वीम् ॥")
धीरः। विख्यातः। इति धरणिः ॥

सुरभिका, स्त्री, (सुरभि+स्वार्थे कन्।) स्वर्णकदली। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरभिगन्धिः, त्रि,(सुरभिर्गन्धो यस्य। "गन्धस्येदुत्पूतिसुसुरभिभ्यः।" ५। ४। १३५। इति इकारः।) शोभनगन्धयुक्तः। इति केचित् ॥

सुरभित्रिफला,स्त्री, (सुरभिः सुगन्धिस्त्रिफला।) सुगन्धत्रिफला। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरभित्वक्, [च] स्त्री, (सुरभिः त्वक् यस्याः।) वृहदेला। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरभिदारुः, पुं, (सुरभि सुगन्धि दारु यस्य। सरलवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरभिपत्रा, स्त्री (सुरभि पत्रं यस्याः।) जम्बूवृक्षः। राजजम्बूः। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरभिबाणः, पुं, (सुरभिः साधुगन्धः बकुलादिपुष्पं वा बाणो यस्य।) कामदेवः। इति केचित् ॥

सुरभिवल्कलं, क्ली, (सुरभि सुगन्धि वल्कलं यस्य।) गुड़त्वक्। इति शब्दरत्नावली ॥

सुरभिस्रवा,स्त्री,(सुरभिः सुगन्धिः स्रवो निर्य्यासो यस्याः।) सल्लकी। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरभी, स्त्री, (सुरभि+वा ङीष्।) सुगन्धिः। इत्यमरटीकायां भरतः। २। ४। १२३ ॥ शल्लकी। इति शब्दचन्द्रिका ॥ (यथा,—
"शल्लकी गजभक्ष्या च सुवहा सुरभी रसा।
महेरुणा कुन्दरुकी वल्लकी च बहुस्रवा ॥"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे ॥)
ह्रस्वेकारान्तसुरभिशब्दार्थोऽप्यत्र ॥ गोमाता। यथा,—
"सा का वा सुरभी देवी गोलोकादागता च या।
तज्जन्मचरितं ब्रह्मन् श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः॥"
इति ब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे ४७ अध्यायः ॥
(ह्रस्वेकारान्तसुरभिशब्देऽस्याः विशेषविवरणं ज्ञेयम् ॥) अथ गोयात्राप्रवेशविक्रयदिनम्। तत्र तिथय अमावस्याष्टमीचतुर्द्दशीविष्टिभिन्नाः तत्र नक्षत्राणि रोहिणी पूर्व्वफल्गुनी पूर्व्वाषाढ़ा पूर्व्वभाद्रपद् उत्तरफल्गुनी उत्तराषाढ़ा उत्तरभाद्रपत् श्रवणा भरणी चित्रा एतद्व्यतिरिक्तानि। योगाः व्यतीपातवैधृतिभिन्नाः। तत्र वाराः क्रूरग्रहभिन्नाः। इति ज्योतिषतत्त्वम् ॥

सुरभीरसा, स्त्री,शल्लकीवृक्षः। इत्यमरटीकायां मथुरेशः। २। ४। १२३ ॥

सुरभूरुहः, पुं, (सुराणां भूरुहः।) देवदारुः। इति भावप्रकाशः ॥ (कल्पवृक्षादिश्च ॥)

सुरमृत्तिका,स्त्री,(सुरप्रिया मृत्तिका।) तुवरी। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरमेदा, स्त्री,(सुरप्रियो मेदो यस्याः।) महामेदा। इति राजनिर्घण्टः ॥ (महामेदाशब्देऽस्या विशेषो ज्ञातव्यः ॥)

सुरर्षिः, पुं, (सुरश्चासौ ऋषिश्चेति।) देवर्षिः। इत्यमरः। १। १। ५१ ॥ स तु नारदतुम्बुरुकोलाहलादिः। यथा। ब्रह्मर्षिदेवर्षिराजर्षिमहर्षिपरमर्षिकाण्डर्षिश्रुतिभेदात् सप्तप्रकारऋषयस्तत्र नारदाद्याः सुरर्षय उक्ता इति भरतः ॥ (यथा, भागवते। ४। २४। ६३।
"महानहं खं मरुदग्निवार्धराः
सुरर्षयो भूतगणा इदं यतः ॥"
तथाच महारते। १। १। २२७।
"इति राज्ञां चतुर्व्विंशन्नारदेन सुरर्षिणा।
पुत्त्रशोकाभितप्ताय पुरा शैव्याय कीर्त्तितम्॥")

सुरलता, स्त्री, (सुरप्रिया लता।) महाज्योतिष्मती। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरला, स्त्री, (सुरान् लातीति। ला+कः।) गङ्गा। इति हारावली ॥ नदीविशेषः। इति शब्दचन्द्रिका ॥

सुरलासिका, स्त्री, (सुरानपि लासयति आह्लादयतीति। लस्+णिच्+ण्वुल्। टापि अत इत्त्वम्।) वंशीवाद्यम्। यथा,—
"सालेयिका च सालेयी सालिका सुरलासिका॥",
इति शब्दरत्नावलीति केचित् ॥

सुरलोकः, पुं, (सुराणां लोकः।) स्वर्गः। इत्यमरः। १।१।६॥ (यथा, भागवते।७।१०।१३।
"कीर्त्तिं विशुद्धां सुरलोकगीतां
विहाय मामेष्यति मुक्तबन्धः ॥")

सुरवर्त्म,[न्] क्ली,(सुराणां वर्त्म।) आकाशम्। इत्यमरः। १। २। १ ॥

सुरवल्लभा,स्त्री,(सुराणां वल्लभा।) श्वेतदूर्व्वा। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरवल्ली, स्त्री, (सुराणां वल्ली।) तुलसी। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरवैरी, [न्] पुं, (सुराणां वैरी।) असुरः ॥ इति शब्दरत्नावली ॥ [हलायुधः ॥

सुरशत्रुः, पुं, (सुराणां शत्रुः।) असुरः। इति

सुरशाखी,[न्]पुं,(सुराणां शाखी।)कल्पवृक्षः। इति जटाधरः ॥

सुरश्रेष्ठा, स्त्री, (सुरेषु श्रेष्ठा।) ब्राह्मी। इति राजनिर्घण्टः ॥

सुरसं, क्ली, (शोभनो रसो यस्य।) वोलम्। त्वचम्। गन्धतृणम् इति राजनिर्घण्टः ॥ तुलसी। इति मेदिनी ॥

सुरसः, पुं,(शोभनो रसो यस्य।) सिन्धुवारः। इति शब्दरत्नावली ॥ (अस्य पर्य्यायो यथा,—
"इन्द्राणी चेन्द्रः सुरसो निर्गुण्डी श्वेतवारकः॥"
इति वैद्यकरत्नमालायाम् ॥)